



for a living planet®

# БИВОЛИТЕ НА ЦАР КАЛОЯН



*Животът на животновъдите*

*Сабина и Боян Йоткови от Русенски Лом*

*„Нашият живот е изцяло свързан със стопанството ни – само по този начин можем да дадем най-доброто на земите, животните и потребителите“*



Сабина (27-годишна) и Боян (30-годишен) Йоткови откриват животновъдното си стопанство, след като завършват ветеринарна медицина. Йоткови отглеждат 58 бивола на пасища, взети под наем и на открити горски местности край град Цар Калоян (Северна България). Непреработеното мляко се продава на мандра, въпреки че семейството се надява един ден да продава домашноприготвени млечни продукти в собствен магазин към стопанството.



Град Цар Калоян е заобиколен от открити пасища по възнисти, заоблени хълмове и гори от бяла акация. През тях тече река Хлебаровска и оформя малък каньон, преди да се влее в Бели Лом. Резерватът Бели Лом и Природен парк Русенски Лом са в непосредствена близост до стопанството на Йоткови. Някои от земите, които използват за паша, са от значение за птиците, обитаващи земеделски земи, и за тях има планове да се включат в територията на природния парк. Освен от пасища и гори, околностите на Цар Калоян са заети от големи интензивни блокове обработваеми земи, засети с царевица, слънчоглед, рапица и житни култури.

Сабина и Боян управляват средно по размер стопанство с 58 бивола, половината от които са над двегодишни и млекодайна. Стопаните се запознават в студентските си години, докато учат ветеринарна медицина в Тракийския университет в Стара Загора и веднага след дипломирането през 2005 г. започват предприятието. И двамата имат собствена инициатива и желание да работят за себе си. Когато се зачудили какво ново и природно да направят, решили да започнат бизнес в стопанство с биволи. „Биволите са типични за България и породата „мурра“ не е претърпяла големи генетични или природни размесвания. Биволите са по-невзискателни към качеството на фуража от кравите и могат да храносмилат сурова храна като слама.“ При започването на своя бизнес Сабина и Боян са имали възможността да купят постройката на бившето кооперативно стопанство в Цар Калоян. Направили са и съзнателен избор да живеят в стопанството. „Ако искаш висококачествен бизнес, семейството ти трябва да живее в стопанството. Едно от положителните неща е, че двегодишната ни дъщеря Яна може да израсте в здравословна среда, да се учи как да се грижи за животните и да знае откъде идва храната. Животът ни е изцяло свързан със

стопанството и всяка наша минута е посветена на това как да го поддържаме, как да се грижим за нуждите на земята и животните, за да доставим висококачествено мляко. Хората може да си мислят, че сме свободни да решаваме как да прекарваме времето си, но в действителност картинката далеч не е така романтична. Животновъдството означава да ставаш рано и да се посветиш на стопанството”, казват Йотковци.

Стопанството е основният им източник на приходи, но те работят също и на непълен работен ден като ветеринари. Освен Сабина и Боян в стопанството работят още двама души. „За да можем да изпълняваме задълженията си добре, сме наели един работник да върши част от стопанската работа, като почистването на обора, храненето и доенето на животните. Наели сме също пастир, който да придружава бивоците по време на паша.”

Стопаните членуват в българската Асоциация на биволовците, а също и в асоциацията на животновъдите в Цар Калоян. Асоциацията включва всички животновъдни стопани в Цар Калоян, както пазарните, така и тези, задоволяващи собствени нужди, и има официално споразумение с общината за ползването на 304 ха общински пасища в близост до населеното място. На тези земи пасат общо над 500 глави едър рогат добитък и 1300 овце и кози. Този брой животни упражнява голям натиск върху тези 304 ха. Бизнесът на Сабина и Боян е силно зависим от устойчивата употреба на ресурсите, като пасищата са най-важни. “Пасищата в близост до селото са преизпасани. Потгалежените пасища и тези, които се намират в горския фонд са в добро състояние, но те се намират на 5-10 км от нашето стопанство, в което ежедневно ги доим, а и до тях няма нито вода, нито заслон. Преизпасването

и интензификацията правят конкурентноспособността ни все по-малка, защото трябва да купуваме повече фураж. Освен това преизпасването влияе негативно на дивата природа.” За съжаление, няма готово решение. „В миналото повечето земи са били управлявани от собственици, които са знаели как да се грижат за тях, защото са се хранели от земите си и са придобивали други жизненоважни ресурси. В последните десетилетия тази традиция замира, преобладава желанието за бърза печалба и повечето стопани вече не са грижовни управници. Надяваме се в бъдеще да закупим пасища близо до стопанството, които ние да управляваме по подходящ начин, така че да опазваме ресурсите, които ни предоставя природата.”

Проблемът с преизпасването оказва влияние не само върху природните ценности, а и върху конкурентноспособността на стопанствата. Сабина и Боян се безпокоят, че този проблем застрашава шансовете им да получат европейските плащания за земеделие. “Опитахме се да кандидатстваме за подкрепа, но както повечето семейни стопани не успяхме\*. Много е разочаровано да осъзнаваш, че откакто България е член на ЕС има много възможности за финансиране и че пречките, преди официалното одобрение, са станали още повече. Субсидиите са сламката, за която сме се хванали като удавници, но дори за нас като дипломирани ветеринари, остават трудни за преодоляване препятствия. Ние си даваме сметка, че за субсидиите има условие да опазваш земята си в добро земеделско и екологично състояние, а преизпасването, което е налице, ще се превърне в голям проблем.”

Стриктните изисквания за хигиена и за хуманно отношение към животните са още едно ново предизвикателство след присъединяването към ЕС. Като



предприемачи Сабина и Боян подкрепят стриктните стандарти, доколкото служат за поддържане на висококачествена продукция и еднакви правила за всички производители. Само че като ветеринари, те не одобряват обособката на някои от изискванията, като например, отделянето на бременните животни от стадата на кравите и биволите. «Да отделиш бременна крава от стадото и да я пратиш на ново място може да се окаже много стресиращо за животното и ние не считаме това за необходимо.» Други изисквания противоречат на животновъдната действителност в България, като например минималното отстояние между постройките в стопанството или между животните на отделните стопанства. «При множеството млади стопани, които споделят сградите на бившите ТКЗС и които пасат животните си на общи пасища, това е невъзможно за изпълнение.» До момента Сабина и Боян са инвестирали към 50 хил. евро за отварянето на стопанството и за посрещане на стандартите. Те планират да инвестират дори повече по посока на изискванията на Нитратната директива, засягаща опазването на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници (като например тор).

Една от най-големите инвестиции досега е в модерна доилка. Биволското мляко е по-гъсто от кравето. По-високи са и маслеността, съдържанието на сухо вещество, протеини и лактоза. Висококачественото мляко се продава на мандрата, която разнообразява продукцията си с биволски млечни продукти. Цената, която Сабина и Боян получават за непреработеното мляко (около 30 евроцента за литър) е малко по-висока от тази на кравето мляко, но кравите произвеждат до 3 пъти по-голямо количество мляко годишно. «Изкупната цена на нашето мляко се повиши през последните години и все-

ки потребител на млечни продукти знае, че цените на млечните продукти скочиха. Това е добре за нас, но едва смогваме да покрием разходите си по фуража и други вложения. Ние не отглеждаме собствен суров фураж като слама и затова го купуваме от частни стопани. Купуваме също концентрирани фуражи, добавки от минерали и витамини, но не можем да включим големите разходи за тях в цената на млякото.»

За да станат независими от изкупната цена на преработвателя, Сабина и Боян имат желание да произвеждат в стопанството си кисело мляко, сирене и други продукти, които да продават в собствен магазин или на малките семейни магазини в района. «Ние преработваме малки количества на кисело мляко и сирене за собствени нужди, така че имаме необходимите умения да приготвим вкусен, домашен продукт. Знаем за много стопанства в Европа, които го правят и това е жизнеспособен бизнес. Това, от което имаме нужда, е европейско финансиране за стартовата инвестиция, подкрепа от националното ни правителство по отношение на законодателството за малките преработвателни предприятия и доверието на потребителите. В крайна сметка, вярваме, че потреблението е основният двигател на промяната – ако повече българи предпочитат доброто качество пред ниската цена, земеделието в този красив край ще има бъдеще.»



## Обичаен работен ден в стопанството на Йоткови



## Годишния календар в стопанството на Йоткови



“Започваме работа всеки ден от седмицата в 6 ч. сутринта. Събираме се с нашите двама работници и проверяваме в какво състояние са биволите. В 6,30 ч. животните се доят от доилната машина. Храним малачетата с разтворено мляко на прах. Към 7.30 ч. пастирът отвежда стадото на паша. В 9 ч. млякото се предава на преработвателя. Почиства се обора, после се занимаваме с административни задачи и с институциите: пращаме млечни проби, срещаме се с местните земеделски служби и службата по съвети в земеделието, за да проверим за възможности за финансиране и т.н. Животните се връщат от паша към 19 ч. и отново проверяваме физическото им състояние и обменяме новости с пастира. Повторното издояване на животните е към 22 ч. Разпределяме фуража и планираме дейностите за следващия ден.”

“През по-голямата част от годината биволите пасат на открито. Те се връщат в обора всеки ден и вечер се хранят със слама от ечемик и концентриран фураж от житни растения, соя и слънчоглед. Към края на лятото, когато достъпната трева е по-малко, добавяме към фуража малко захарно цвекло. През зимата стоят на закрито в стопанството и се хранят със зърнен силаж, ечемичена слама, суха люцерна и концентриран фураж. Ние нямаме собствени земи за производство на фураж и през пролетта и лятото изкупуваме фураж от други стопани, като използваме предимно собствени съоръжения за прибиране на реколтата. През април прибираме първата реколта на люцерната и от юни до август жънем овес и други житни култури. Биволите раждат ежегодно. През 2007 г. ни се родиха 11 малачета”.

\* Субсидии и бъдещи планове



Този портрет на селски стопани е част от кампания за повишаване на осведомеността и разбирането за ролята, която някои земеделски стопани и стопански системи играят за поддържането на селски райони, за опазването на богатото биоразнообразие и производството на вкусна храна.



През 2008 г. Сабина и Боян кандигатстваха по мярката „Млади фермери“ (№ 112 от българския План за развитие на селските райони 2007-2013). Според тази мярка при представяне на обоснован бизнес план, стопаните на възраст под 40 години могат да получат финансова подкрепа до 25 хил. евро за петгодишен период с цел развитие на селскостопански бизнес. Разплащателната агенция отхвърли кандигатурата им, понеже те представляват юридическо лице (фирма), докато избираеми за подкрепа по мярката са само физически лица и едноголични търговци.

Сабина и Боян са обмисляли да кандигатстват и по други мерки, но поради различни причини не могат да обявят земята, която ползват. Земеделските субсидии се основават на единица площ, а не на броя на отглежданите животни. Този принцип залегна в Общата селскостопанска политика, за да предотврати прекомерното свръхпроизводство, както и свързаните екологични последици.

Освен това агроекологичните субсидии (мярка № 214) са също за единица площ. Към момента и тази мярка е недостъпна за тях и те губят финансиране от минимум 218 евро годишно (единно плащане на площ от 63 евро/ха, комбинирани със 155 евро/ха от дейностите за земи с висока природна стойност по Агроекологичната мярка).

В момента Сабина и Боян планират да направят някои инвестиции в стопанството, като събирателна площадка за течен тор и съоръжение за производство на енергия от биомаса (тор). За тази цел са решили да кандигатстват за субсидии по мерките „Модернизация на земеделските стопанства“ (№ 121) и „Диверсификация към неземеделски дейности“ (№ 311) от Плана за развитие на селските райони.

Проектът „Фермерите и опазването на земеделските земи с висока природна стойност“ се осъществява с подкрепата на Европейския съюз.



Ограничение на отговорността: Цялата отговорност за публикацията е на издателя. ЕК не поема отговорност за използването на съдържаната тук информация.

Публикувано през март 2009 г. от международната природозащитна организация WWF Дунавско-Карпатска програма (WWF-DCP), Виена/София/Букурещ.

Текст на Кун ге Рейк с принос от Мая Тогорова и Янка Казакова.

Снимки на Мая Тогорова и Кун ге Рейк.

За отпечатването е използвана екологична хартия без киселина /ACID free/, без хлор /ECF/ по технология, щадяща околната среда

WWF иска да спре влошаването на околната среда, за да може в бъдеще хората да живеят в хармония с природата. Това може да се постигне чрез:

- \* запазване на биологичното разнообразие
- \* устойчивото използване на възобновяеми природни ресурси
- \* намаляване на замърсяването и разхищението

WWF Дунавско-Карпатска програма България

ул. Княз Борис 71, ет. 2, ап. 2

1000 София

Тел.: 02/950 50 41, 02/987 24 67

Тел./факс: 02/950 50 40

E-mail: [office@wwfdcp.bg](mailto:office@wwfdcp.bg)

web site: <http://wwf.bg>



*for a living planet*®